

הארמון הניגרי. סרטון ההדמיה המוצלח סיבך את האדריכלים

פאריס בלב הסוואנה

במשך שש שנים עמלו האדריכלים שלום דוידוביץ' וחנן פרי על בניית ארמון בסגנון אירופי בניגריה בשביל טייקון מקומי. המבנה, 12 אלף מ"ר גודלו, הוא הבית הפרטי הגדול ביותר שתוכנן אי פעם על ידי ישראלים

נועם דביר

לפני כשש שנים קיבלו האדריכלים שלום דוידוביץ' וחנן פרי הצעה נדירה, להשתתף בפרויקט בנייה ייחודי בלב הסוואנה של ניגריה. איש עסקים ישראלי, הפועל מזה שנים במדינה המערב-אפריקאית, ביקש להפגיש אותם עם טייקון מקומי שהחליט להקים לעצמו בית קיץ מפואר בסמוך לכפר הולדתו.

בתוך כמה שבועות דוידוביץ' ופרי כבר ישבו בפגישה בניגריה עם הטייקון ורעייתו. הם התבקשו להכין הצעה מפורטת לתכנון של ארמון על כל פרטיו - מהנברשת בכניסה דרך השטיחים בחדר העישון, מערכות טיהור המים ומערכת האבטחה, ועד לידיות המוזהבות שבחדרי הרחצה. שני משרדים זרים נוספים הוזמנו להתמודד מולם על תכנון הפרויקט.

בתחילת התהליך קיבלו דוידוביץ' ופרי החלטה אסטרטגית ללוות את התוכניות בסרטון הדמיה (בביצוע חברת "טוטם") שימחיש את העושר והגודל של הבניין מבחוץ ומבפנים. במשך שבוע חודשים נבנתה הדמיה של כל חללי הארמון, עד לרמת פתרונות התאורה, צבע השיש ומסעדי הכורסאות. כשהאדריכלים הציגו את הסרט לטייקון, הוא ובני משפחתו השתכנעו מיד.

"הסרט הזה היה ההישג שלנו, אבל בעצם זה היה גול עצמי", אומר דוידוביץ'. מדוע, אני שואל בזמן שהסרט מתנגן על מסך המחשב במשך רד ומוסיקה אופראית קיטשית מציפה את החדר. "סרטי ההדמיה שאנחנו מכינים בדרך כלל עובדים עם ספריות של פרטים ורהיטים מודרניים. כאן לא היה לנו מאיפה לקחת את הרהיטים. היינו צריכים לבנות בתלת ממד את כל השנדלירים והפרטים", הוא עונה.

"לקחנו דגמים של שטיחים קטנים ועשינו מהם דוגמאות גדולות, לקחנו אלמנטים שמצאנו בכל מיני מגזינים של ספות עתיקות ושכפלנו אותם אל תוך הסרט", מוסיף פרי. "ברגע שהוא ראה את הסרט והבין מה

הוא הולך לקבל הוא התחיל להגיד שהוא רוצה הכל. 'The same as in the movie'. עכשיו לך תחפש את השטיח הזה ואת הווילון. למולנו מצאנו מפעל באיטליה שהסכים לקחת את ההדמיות ולהעתיק אותן למציאות. זה כמו להרכיב פאזל של 5,000 חלקים".

מקץ שש שנים הארמון כבר ניצב לתפארת ניגריה. הוא ממוקם על מגרש של 35 דונמים בסמוך לכפר איסל-אוקו במחוז דלתא ומשתרע על שטח דמיוני של 12 אלף מטרים המתחלקים בין מרתף, קומת כניסה, קומת מגורים ובין שלל מבנים כמו בית משרתים או ביתן כניסה שמשמש את

בתוכנית הארמון נכללו גם אולם קולנוע, אולם דיסקו, מספרה, אולם באולינג, סוויטות נפרדות לבני הזוג בת 150 מיליון איש - אין פריסה של תשתיות בסיסיות. איך מתחילים לתכנן בית כזה? כמו כל בניין אחר, מהפנים אל החוץ", אומר פרי.

אנשי האבטחה ("בניגריה גם הווילה הכי פשוטה צריכה אבטחה", אומר פרי). זה הבית הפרטי הגדול ביותר שתוכנן אי פעם על ידי ישראלים. מי שרוצה לחצות אותו מצד לצד צריך לגמוע כ-75 מטר, לא כולל טיפוס בגרמי המדרגות. מתברר שהגודל כן קובע.

מהפנים אל החוץ

הטייקון ורעייתו מחזיקים בבתים בערים לגוס ואבוג'ה בניגריה ובבתים באירופה ובמפרץ הפרסי. הבית החדש יהיה מקום מפלט לבני המשפחה במהלך החופשות והחגים וישמש כאכסנייה מפוארת לאורחים שצריך

להרשים. בהתאם לבקשה ברורה של הלקוחות, האדריכלות של הארמון מאופיינת בשפה ניאו-קלאסית ובציטוטים מעולם העיצוב של מלונות פאר וחדרי אירוח פריסאיים. "הם מושפעים מאוד מאירופה ובעצם החלום שלהם זה להירמות לאירופה", מעיר פרי.

"הלקוחות הכתיבו לנו בדיוק מה הם רוצים", מוסיף דוידוביץ'. "קודם כל חדרי אירוח גדולים ומפורדים זה מזה - כי הוא (הטייקון) אוהב למדר את האורחים. יש מסדרונות שמאפשרים לעבור בין החללים מבלי שיראו אותך, יש חדר עישון וחדר אירוח מוקף בזכוכיות שמשקיף לעבר הנוף. יש בריכה פנימית והיו אמורות להיות עוד שתיים בחוץ אבל הוחלט לבטל אותן מטעמי ביטחון".

בפרוגרמה הלא שגרתית של הארמון נכללו גם אולם קולנוע, אולם דיסקו, מספרה, אולם באולינג, סוויטות נפרדות לבני הזוג בגודל של 350 מ"ר כל אחת ומלאי סוויטות לאירוח - כל אחת עם סלון, חדר ארונות וחדר רחצה עצמאי. כמו כן נבנו במרתפים מתקנים מיוחדים לטיהור מים ובחוף גנרטור לחשמל משום שבחלקים נרחבים בניגריה - מדינה בת 150 מיליון איש - אין פריסה של תשתיות בסיסיות. איך מתחילים לתכנן בית כזה? כמו כל בניין אחר, מהפנים אל החוץ", אומר פרי.

לפעמים הדרישות של הלקוחות נראו מוגזמות, אפילו על רקע האווירה המוגזמת בין כה וכה. "ישבתי עם הגברת לתכנן את המטבח והצעתי שנתקין מטבח מקצועי עם כל הנירוסטה והמתקנים שצריך לסוג כזה של בית", מספר דוידוביץ'. "היא אמרה לי שהיא לא מסכימה מכיוון שכאשר היא מגיעה לבית שלה היא רוצה להרגיש בכפר ולא במפעל. אז מה שתיכננו זה מטבח של בית פרטי רק בגודל ענק, עם שבעה מקררים ושבעה תנורים - כי היא אוהבת לבשל עם החברות שלה מהכפר בצמוד למטבח יש חדר קירור שבו שוחטים את התרנגולות או העזים כי אין

1

2

3

4

5

6

דוידוביץ': "ישבתי עם הגברת לתכנן את המטבח והצעת שנתקין מטבח מקצועי עם כל המתקנים שצריך לבית כזה. היא אמרה שהיא לא מסכימה כי כשהיא מגיעה לבית שלה היא רוצה להרגיש בכפר ולא במפעל"

המשך מעמ' 18

סופרמרקט להביא ממנו את הבשר. כשאתה נכנס לרזולוציות האלה אתה מביין שלמרות שאתה מתכנן ארמון, אתה עדיין נמצא באפריקה". פרידוידוביץ' הם מהמשרדים המובילים בארץ בבנייה פרטית למי גורים, או במילים אחרות - בתכנון של וילות, דירות יוקרה ובתים פריטיים למעמד הגבוה ולשכבה העליונה של עשירי ישראל. אפשר למצוא פרויקטים שלהם בסביון, צהלה, הרצליה פיתוח ובמושבים רבים בשרון. בשנים האחרונות הם מעורבים גם בפרויקטים למגורים בחו"ל ובפ"ו ויקטים מסחריים כמו אולם התצוגה החדש של פרארי-מורטי בתל אביב. הצעה שהגישו לתחרות התכנון של מוזיאון הטבע בירושלים זכתה לאי חרונה במקום השלישי והמכובד.

גם בפרויקטים הגדולים ביותר שלהם בארץ התמודדו פרידוידוביץ' עם קנה מידה קטן בהרבה מזה של הארמון. וילה מפוארת וגדולה במיוחד בישראל עשויה להגיע לסביבות 1,000 מ"ר ודירות מרווחות במגדלים משתרעות על שטחים של עד 400-500 מ"ר. את הפרויקט בניגריה הם

רואים כהודמנות של פעם בחיים, למרות שהם מודעים לביקורת על הס"גנון הניאר-קלאסי הקיטשי, על הגודל המופרך של הארמון ועל העיסוק האובססיבי במוצרי מותרות שהיו עשויים לכלכל מחוזו של בניגריה. זה לא קצת מופרך לבנות כזה בניין באמצע הסוואנה בניגריה? "זה כמו לקחת פרפראזה מפלאצו באיטליה שיושב על גבעה בטוסקנה", אומר דוידוביץ' ומחווה תנועה של מלקחיים, "ולהנחית אותו באפ"ריקה", הוא מוסיף וכאילו שומט את הבניין המדומיין מבין ידיו. "מבחינה טופוגרפית הארמון הזה בכלל לא מתאים למקום אבל זה רצונו של הלקוח ובאיושווה מקום זה היה אתגר בעבורנו כי אף פעם לא עסקנו בסוג כזה של ארכיטקטורה".

"היינו צריכים ללמוד את השפה הזאת מההתחלה ובשבילנו זה היה מעניין בצורה בלתי רגילה להתעסק בדברים שבעבר הייתי קורא להם קיטשיים או לא שימושיים", אומר פרי. "בסופו של דבר מקורות ההשראה שלנו לא היו ממקומות זולים, אלא מווילות של פלדיו (ארכיטקט נודע ברנסנס האיטלקי, נ"ד). לדעתי הבית לא פלצני. זה לא כמו הטעם של האוליגרכים שרוצים להראות 'הנה השקענו המון כסף'".

מדינה של ניגודים

לאדריכלים ישראלים יש מורשת מפוארת של מעורבות באפריקה. יצוא של אדריכלות למדינות באפריקה השחורה, אסיה ודרום אמריקה, התבצע החל בשנות ה-50 ועד לתחילת שנות ה-70 כחלק ממדיניות דו-פלומטית מוצהרת של הממשלה. שרת החוץ גולדה מאיר סברה כי יש לפרוץ את הכיבוד הגיאוגרפי והכלכלי של ישראל ולמצוא שותפות אסטרטגיות בקרב מדינות "המעגל השני". ישראל סייעה בתהליך המודרניזציה, בטכנולוגיות מתקדמות ובהקמת תשתיות בתחום החקלאות, המים והביטחון. מן הצד השני המדינות המתפתחות רקמו קשרים עסקיים עם חברות ישראליות ונהפכו לירידות בזירה הבינלאומית.

הסיוע התכנוני והאדריכלי שהעניקה ישראל לאפריקה התבטא בה: כנת תוכניות מתאר, תכנון של תשתיות, בתי ספר, אוניברסיטאות, מבני ציבור, מוסדות שלטון, שכונות מגורים ומתחמי מלונאות. אפשר למצוא שרידים למעורבות אדריכלית ישראלית כמעט בכל מדינה באפריקה השחורה ורבים מהבניינים ממשיכים לתפקד עד היום.

המעורבות העכשווית של אדריכלים ישראלים באפריקה היא בעלת גוון שונה לגמרי. בראש ובראשונה היא מבוססת על קשרים עסקיים גלוי-בליים ולא על תחושת שליחות או שירות למדינה (גולדה מאיר צוטטה בעבר כמי שאמרה למנהלי סולל בונה באפריקה: "אינני רוצה שתפסידו שם, אבל למען השם, לא רווחים גדולים").

מעבר לכך, בעבר התמקדו אדריכלים ישראלים בתכנון של פרויקטים בקנה מידה עירוני ומחוי באפריקה ולא בתכנון של בתי מידות. את הפ"רויקט של דוידוביץ' ופרי אפשר לראות כביטוי ישיר להתפתחות של שכבה מצומצמת ועשירה מאוד (ולעתים גם מושחתת) של אפריקאים שמחזיקים בעסקים חובקי-עולם ומבקשים לייבא למדינתם מוצרי מות"רות מערביים. לפעמים מדובר במכוניות, לפעמים באופנה פריסאית או במקרה הזה - בארמון איטלקי.

לדוידוביץ' ופרי אין ביקורת כלפי הממד הפוליטי והכלכלי של הפעיי-לות האפריקאית שלהם. "ניגריה היא באמת מדינה של ניגודים. יש מעמ"רות ויש אנשים מאוד עשירים ואנשים שהם המשרתים שלהם. אז לכאורה

האדריכלים פרי (מימין) ודוידוביץ'. אתגר נדיר | צילום: דניאל צ'צ'יק

1. לובי ראשי. 2. חדר האוכל. 3. חדר רחצה. 4. בריכת שחייה. 5. חדר שינה. 6. חדר עבודה.

אתה יכול לבוא ולהגיד איך נוצרו כאלה פערים", אומר דוידוביץ'. "אבל כשאדם כזה בונה את הבית שלו בכפר הולדתו אני חושב שהוא תורם גם לכפר. הוא מעסיק פועלים מהאזור, תורם לכלכלה שלהם וגם הקים בכפר כנסייה. אתה יכול לקרוא לזה סוג של מעשר".

האתגר הגדול בתכנון ארמון במדינה אפריקאית רחוקה עורר לא מעט קשיים. בתחילת הדרך אדריכלי ישראלים מטעם פרידוידוביץ' התגורר בניגריה ופיקח באופן יומיומי על העבודה. לאחר מכן התחלפו הקבלנים, הבנייה הוקפאה ושוב נמשכה, וכיום הקשר עם הטייקון מתבצע דרך שורה של יועצים ובניקורים של האדריכלים בניגריה בכל חודשיים-שלושה.

לאדריכלים הישראלים יש טענות רבות על רמת הביצוע והגימור, "אם בתחילת הדרך הגענו כאדריכלים, הרי היום אנחנו משתלטים גם על האינסטלציה והחשמל. נהפכנו למורים ולמנחים כי צוותי התכנון המ"קומיים אף פעם לא התעסקו בגודל כזה של בית", אומר דוידוביץ'. "זה כמו להיות רופא הכפר. אתה צריך לדעת הכל - לילד ולנתח ולטפל בכל דבר שמתעורר בדרך".

המעטפת של הארמון אמנם הושלמה אבל חללי הפנים עדיין רחוקים מסיום. בימים אלה החל הריהוט של מספר מצומצם של חדרים מכיוון שכל שטיח, וילון וכורסה מבוצעים בעבודת יד והעלות היא עצומה. כרגע התוכנית היא להשלים רק כמה אגפים בארמון כדי שיהיה ניתן להתחיל להשתמש בו, ולדחות את היתר לשלב מאוחר יותר. למרות שההתלהבות הראשונית וגאוות היחידה התחלפה בהדרגה בתסכול גדול, דוידוביץ' ופרי עדיין אופטימיים. "אפשר גם לנסח את זה באופן חיובי", מוסיף דוידוביץ', "אנחנו עובדים שם היום מתוך תקווה שהמצב ישתפר ונוכל להשלים את הפרויקט בדיוק כמו שדמיינו אותו".

דרך את העמודים: נדב הולנדר